

іронічно зобразив Мопассан і «демократа» Корнюде, «страхиття для всіх статечних людей, які лякаються його революційних думок»[4,с.82].

Аби досягти максимальної цікавості і широкої психологізації, Мопассан використовує різні контрасти: соціальні, побутові, релігійні і нарешті, моральні. Спочатку ми бачимо, що зголоднілі пани змушені говорити з Пампушкою, тому що лише у неї є кошик з їжею, якої вона, ніскільки не бентежачись, ділиться з високими особами. А закінчивши розповідь, автор проводить паралель з початком поїздки, тепер у всіх є їжа, крім Пампушки, та тільки ділитися з нею ніхто не буде, і залишається їй тільки одне – плакати. Таким фіналом автор викликав у читача майже фізичну відразу до буржуа, і співчуття до ображеної у своїх найкращих почуттях головної героїні. Змальований ганебний і водночас благородний вчинок Пампушки, а саме те, що вона піддалася німецькому офіцеру, дає можливість проаналізувати безчесність та безсоромність людей, що спонукали її на такий вчинок, а потім цуралися її, начебто боялися “нечистого дотику”» й лише холоднокрівно розглядали сльози дівчиці, що знеславилася. «Чутливий до людського страждання – і фізичного, і морального,- Мопассан разом зі своєю героїнею відчуває біль, обурення підлотою, мерзенністю пихатих і лицемірних панів» [4,с.84]. В епізоді повернення жінки з побачення, найкраще розкривається психологія людей, які відвернулися від неї.

Слід зазначити, що «Пампушка»-одна із найоригінальніших та найпсихологічніших новел Мопассана, «в якій серйозні роздуми автора, драматична ситуація поєднується з різновидами комічного-іронією, сатирою, гротеском»[4, с. 86].

Отже, через психологічні прийоми та образи ми можемо простежити ставлення та любов Гі де Мопассана до людей «маленьких» та неідеальних, проте здатних жертвувати собою заради батьківщини та високих ідеалів. Певним чином автор наголошує, що потрібно залишатися людьми в самих нелюдських умовах та впевнено і сміливо йти до своєї мети, не втрачаючи людської гідності та патріотизму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2т. Т.2: Л-Я/ За ред. Н. Михальської та Б.Щавурського. - Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2006.-864с.
2. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2/ Авт. -уклад. Ю.І.Ковалів.-К.: ВЦ «Академія», 2007.-624 с. (Енциклопедія ерудита).
3. Мопассан, Гі де. Твори: В 2 т.-К.: Дніпро, 1990.-Т.2: Наше серце, Сильна, мов смерть: Романи. Вибрані оповідання: Пер. з фр.-670 с.
4. Пашенко В.І. Гі де Мопассан: нарис життя і творчості. -К.: Дніпро, 1986.-230с. (Літературний портрет).

Харішин Н.

Науковий керівник – асист. Наливайко М. Я.

«ДІАЛЕКТИЗМИ У ТВОРАХ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА ТА МАРІЇ МАТІОС»

Жива мова народу є джерелом літературної мови. Вона формує, живить її. Підтвердження цієї думки знаходимо в Івана Огієнка, який зазначає: «Кожна літературна мова органічно виростає з мови живої народної так само, як юнак виростає з дитини»[3,с.28]. Бо, справді, «народнорозмовна мова – це невичерпне, вічно діюче джерело, з якого постійно надходить поповнення і на основі якого відбувається процес оновлення літературної мови»[2,с.38]. Тому й збільшується увага науковців до діалектної мови як феномену, що становить культурологічну сутність етносу.

Діалектна мова мала місце у дослідженні багатьох науковців-діалектологів. З – поміж них виділяють насамперед дослідження І.Г.Матвіяса, Й.О.Дзензелівського, С.П.Бевзенка, Ф.Т.Жилка та багатьох інших талановитих дослідників. Таким чином є підстави вважати, що діалектна мова описана достатньо, але не вичерпно, що чинить нашу працю актуальною.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні важливості діалектної мови у творчості буковинських письменників Ю.Федьковича та М.Матіос.

Діалектна мова характеризується відсутністю писаних для неї правил, переважно усною формою вияву і відносно обмеженою сферою вживання. Українська діалектна мова – це

складна ієрархія мовно-територіальних утворень. Вона складається з більших і менших діалектних одиниць. Найменшою територіальною діалектною одиницею є говірка. Група споріднених говірок об'єднується в говір або діалект. Сукупність споріднених говорів або діалектів утворює найбільшу територіальну діалектну одиницю – наріччя. Ми звернемо увагу на південно-західне наріччя – одне з трьох наріч української діалектної мови. Південно-західні говори поширені на території південно-західної України. Говори південно-західного наріччя української мови є найбільш численними. Крім того, в цих говорах розвинулись і окремі місцеві риси, відмінні від рис інших говорів української мови. Деякі особливості цього наріччя спробуємо простежити виділивши найхарактерніші риси гуцульського та буковинського говорів із прозових творів буковинських письменників Юрія Федьковича та Марії Матіос, обох рівнозначно талановитих буковинських митців, творчість яких припадає на різні періоди. Ю. Федькович – поч. ХІХ ст., М. Матіос письменниця сучасності. Його вважають «Буковинським солов'єм», її «Знахаркою Троякої ружі» чи «Стефаніком у спідниці» [6, с. 6].

І. Огієнко називає Ю. Федьковича зачинателем західноукраїнського варіанта літературної мови. Письменник «писав не по – вченому, не по книжному», бо все своє життя він жив і творив тільки для свого народу [1, с. 10]. Твір Ю. Федьковича «Люба-згуба» яскраво відображає мовні риси митця. Діалектизми, які Ю. Федькович вживає у своєму творі, можна поділити на такі групи: **фонетичні; морфологічні; словотвірні; лексичні.**

До **фонетичних** рис у мові твору Ю. Федьковича «Люба – згуба» належать: 1) Вживання голосного [o] замість [i] (покойний – покійний). *Напр.*: Ні він без мене, **покойний**, бувало, нічого не орудує, ні я без його... [8, с. 155]; 2) [и] замість [o] (лижка – ложка). *Напр.*: А тут би раді чоловіка в **лижці** води утопити [8, с. 158]; 3) [і] замість [e] (мідок – медок; потреба – потреба; далічко – далечко). *Напр.*: ...пасіка гей **далічко** від хати [8, с. 161]; 4) [i] замість [o] (післанці – посланці). *Напр.*: Коло брата стоять чотири **післанці** для його потреби [8, с. 152]; 5) [в] замість [л] у кінці складу (горівка – горілка). *Напр.*: Жидів з оковитими **горівками** позаповідає вам аж з Вижниці [8, с. 152]; 6) [ф] замість [п] (трафити – трапити). *Напр.*: **Трафив** я на лік... [8, с. 159].

Морфологічні діалектизми: форми іменників двоїни у жіночому та середньому роді: (дві музиці). *Напр.*: ...ми, бувало, усігди по **дві музиці** кличемо... [8, с. 153]; редульовані форми вказівних займенників: (тото – то, сесь – цей) *Напр.*: Красний **сесь** світ, братчику, красний! [8, с. 170]; вживання паралельних форм майбутнього часу дієслів: (не мемо бити – не будемо). *Напр.*: ... а **бити** вас, бігме, **не мемо** [8, с. 158]; сурядні і підрядні сполучники: (хоть – хоч, коби – коли б). *Напр.*: ... але легіні, **коби** здорові, не конче й жураються... [8, с. 153]; підсилювальна частка – ко після дієслів: (ходи-ко). *Напр.*: Юрію, а **ходи-ко** сюда! [8, с. 156].

Словотвірні діалектизми у мові твору «Люба – згуба» Ю. Федьковича стосуються різних частин мови, наводимо лише деякі з них: (муйштрунок – муштра). *Напр.*: ...от так лиш нас тут енорал на **муйштрунку** обзирає [8, с. 153]; (згрібний – з грубого полотна. *Напр.*: ...ба ся мала **згрібну** сорочку, ба ся мала подерті чоботи. [8, с. 162]; (горделивий – гордовитий). *Напр.*: ...такі се в нас панотчик не **горделиві** були... [8, с. 173]; (ходжувати – ходити). *Напр.*: Від нас знов **ходжують** аж до шістьох сіл на храми [8, с. 151]; (встріть – зустріти). *Напр.*: ...а ти, Андрію, знов з тими а тими підеш мені **встріть** дехтенецьким... [8, с. 151];

Та найбільше у говірковій мові твору Ю. Федьковича «Люба-згуба» **лексичних** діалектизмів. **Лексичні діалектизми** твору можуть бути поділені на такі *три основні групи*: **власне лексичні; етнографічні; семантичні.**

Найчисельнішими є **семантичні діалектизми**, які можна поділити на такі 4 семантичні групи: 1) *Слова, які Ю. Федькович вживає для змалювання побуту й сільської виробничої діяльності.* Це: (дзьобня – сумка; **ширинка** – хустинка; **кліть** – комора; **кутання** – робота, клопіт). *Напр.*: ...стояв собі, сердешний, під явором та мнув **ширинку** у руках... [8, с. 158]; 2) *Слова, що передають спорідненість і свояцтво:* (**бадіка** – старший брат). *Напр.*: **Бадіко**, — кажу я та й справляю на гостинець, — **адіть!** [8, с. 153]; (**накоренок** – потомок). *Напр.*: Парубки зараз і цуп! — зробили дорогу, куда будуть дівки йти, а самі так і тішаться, що собі з ними поморгають, — що тото, бачите, парубоцький **накоренок** може [8, с. 154]; 3) *Слова на позначення абстрактних понять:* (охота – забава, фрашка – жарт, фрика –

різке слово, фудулія – гордість). *Напр.*: ... яв я його по-доброму голубити, бо знав, що фрикою з ним і тільки не вдію [8, с.160];4) *Слова для оцінної характеристики персонажів*:(фудульний – гордий,сторонський – з іншого села). *Напр.*:...посідають собі на гарні сідлані коники та гайда зустрічати **сторонське** парубоцтво, як уже там від брата розказмали [8, с.152];

Із твору «Люба-згуба» до **етнографічних** діалектизмів віднесемо наступні:(**кресаня** – гуцульський капелюх, **когути** – півняче пір'я на гуцульських капелюхах). *Напр.*: Чи не потер лиш де **когути**?[8, с.171].

У творі «Люба – згуба» до **власне лексичних** діалектизмів віднесемо:(**обзирати** – оглядати,**глипати** – поглядати,**оповідати** – розказувати). *Напр.*:...якби мій фудульний брат знав, що я вам от**сеоповідаю**, то, бігме, ще б в лице мені дав...[8, с.154].

М.Матіос майстерно сплела сучасну нормовану лексику з пишним та образним мовленням буковинців. Письменниця пречудово усвідомлює, що буковинсько–гуцульське річище є найцікавішим із того, що вона запропонувала й апробувала в літературі.Багатство діалектної лексики М. Матіос ми спробуємо простежити характеризуючи діалектні особливості твору «Солодка Даруся».

До **фонетичних** діалектизмів віднесемо:вживання **[і]** замість **[у]** (**яблінка** – яблунка). *Напр.*: ...та й іде у свій золотий садочок, саджений іще татовими руками, між грушки і **яблінки**[4, с.14];**[і]** замість **[о]**(**мозіль** – **мозоль**).*Напр.*:Ти думаєш, усі будуть раді, що їх**мозіль** пішов не у свою комору, а в совіцькузаготкантору?[4,с.178];**[о]**замість**[і]**(**восьму,война**).

Напр .: Колись то, розказують старі люди, у першув**ойну** йшло цим селом ціле кінне **войсько**.[4,с.49];**[ф]** замість **[кв]**(**фасуля-** квасоля)[4, с.120];**[ф]**замість **[п]**(**трафлятися** – траплятися) *Напр.*: ...їхав до Вижниці, але так йому **трафилося**, що добіг до Чорновець [4, с.56];**[к]** замість **[х]**(**цвик** – цвях [4, с.34];

До **морфологічних** діалектизмів належать:дав. і місц. відм . одн. іменників жін. і сер. роду з м'якимиприголоснимисносно на-**и**замість- **і**:(**веселости,смерти**).*Напр* .: Теперішні часи – не для життя, не для **веселости**, хіба лиш для думання тас**смерти**.[4, с.134]; препозитивне вживання зворотної частки в дієслівних формах:(**ся називає**).*Напр.*: На то вона трояка **ся називає**[4, с.185];зворотні форми дієслів з часткою**си**(**си робить**).*Напр.*: Станьте **отутки** та розкажіть до прикладу, що **си робить**, що ви такі, якби вам чіп у одне місце забив[4, с.129].

До **словотвірних діалектизмів** у творі М.Матіос «Солодка Даруся» віднесемо:(**бола** – болячка, **обіч** – обочина, **злоги** – пологи). *Напр.*:Ні, ви подумайте лишень собі:жінку находять **злоги**, а ніхто в селі не знає![4; с.94]; (**спечне** – спекотне, **святошної** – святкової, **дрібнюський-** дрібненький).*Напр.*: ...вона не бачить жінки, а лише рукави її явно не простої недільної – а **святошної**, може, навіть великодньої -сорочки, з густими червоно-жовто-зеленими ружами у дрібний-**дрібнюський** хрестик, з великими круглими китицями-зав'язками [4, с.150]; (**видивитися** – подивитися, **схрестити** – охрестити). *Напр.*: Дитину хочу **схрестити**[4, с.17];

Як і у Ю.Федьковича в М.Матіос найбільше **лексичних** діалектизмів. Наводимо лише деякі з них: (**ружа** – троянда, **газда**–господар, **дримба** – гуцульський губний музичний інструмент, **мольфарити** – чаклувати). *Напр.*: Аби язик по селу не пускала, як воротило, та не **мольфарила**– а решта... най буде [4; с.90].

Тож ми мали змогу простежити паралелі мовних особливостей буковинських письменників, творчість яких припадала на різні періоди. Та попри усі обставини бачимо, що діалектне слово не перестає активно функціонувати як у період формування української літературної мови, так і на сучасному етапі її існування. Воно з великою силою може пробудити не лише національну свідомість, а й витворити справжню літературну мову, яку безперервно збагачує, тому дослідження діалектного слова ніколи не втрачатиме своєї актуальності. Бо допоки живе народ, доти існуватиме й народна мова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Берегеч В. Потенціал Федьковича//Українська мова та література. - 2007.-№13-14.-С.10-11.
2. Євтушок О. Сучасні тенденції розвитку діалектної лексики / О. Євтушок // Дивослово. - 2011. – №7. – С. 38-40
3. Іван Огієнко. Історія української літературної мови / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. - К.: Наша культура і наука, 2001. – 440с.

4. Матіос М.Солодка Даруся.-Львів:ЛА «Піраміда»,2007.-188с.
5. Павличко Д. Безодня, куди страшно заглядати / Д. Павличко // Літературна Україна. – 2005. – № 2. –20 січня. – С.6
6. РедінП.О. Українські діалекти в системі загальнонародної мови//Вивчаємо українську мову та літературу.- 2012.- №25.-С.2-4
7. Федькович Ю.Вибрані твори/Упоряд.,авт.вступ.статті та приміт.М.Й.Шалата.-2-е вид.- Ужгород:Карпати,1983.-240с.

Підодвірна М.

Науковий керівник – доц. Ступінська Г.Ф.

НЕОРОМАНТИЗМ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК ПОЛІВАЛЕНТНЕ ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНЕ ЯВИЩЕ

Дослідники української нової модерної драми кінця XIX – початку XX ст.(П.Хропко, Н.Кузякіна, Л.Дем'янівська, Л.Мороз, Г.Семенюк, О.Ставицький, Н.Корнієнко, Л.Танюк, В.Панченко, Ю. Бойко, А. Новиков, Р.Радишевський, О.Мишанич, В.Погребенник, В.Агеева, О.Турган)появу такого літературного напрямку як неоромантизм тісно пов'язують передусім із драматургічною творчістю Лесі Українки. Вона входила до числа тих митців, які відчували потребу оновлення власної літератури, розширення її горизонтів, збагачення новими засобами. Намагаючись розібратись у тенденціях літератури початку століття, письменниця помітила у них романтичні віяння, тому нову течію назвала «новоромантизмом». Зупинимось детальніше на синтезі авторської художньої свідомості Лесі Українки. Специфіка й характер неоромантичного мислення спонукали письменницю до того, що вона переакцентувала свою художню увагу з реально-видимих фактів, явищ і подій тодішнього життя на уявні, віддалені в часо-просторовому та історико-конкретному вимірах ситуації, психологічні колізії, конфлікти, екзотичні сюжети, цілковито зігнорували звичні для української класичної реалістичної драми сценічні, етнографічно-побутові ефекти тощо. Однак якщо за формою драматургія Лесі Українки ближче стоїть до західноєвропейських неоромантичних аналогів, то її змістове наповнення спрямування мають виразний національний характер – українське коріння. [3; 59]

Специфіку неоромантичного мислення письменниці значною мірою визначала саме інтелектуальна, філософсько-історична за своєю суттю українська романтична драма як драма ідей, що розвивалася протягом 1830-1880-х років. Важливим було й її постійне прагнення оновити український літературний процес за рахунок введення до нього модерністської системи авторської художньої свідомості, зокрема неоромантизму, символізму тощо, які б замінили (чи й видозмінили) застарілі, тенденційні моделі й структури світобачення й світовідтворення, традиційні форми мислення, що на той час стали навіть гальмівними для національної культури, загалом духовності українського народу.

Дослідники українського неоромантизму, визначаючи своєрідність і специфіку його поетики, вказували на іманентну властивість цієї моделі авторської естетичної свідомості – залучати до своєї системи й елементи інших (модерністських і традиційних) типів художнього мислення.

У Лесі Українки є драматичні твори, в яких органічно співіснують засоби неоромантизму і символізму, імпресіонізму, реалізму й християнського символізму. До поетики символізму та неоромантизму мають безпосередній стосунок і ті п'єси Лесі Українки, що вже навіть жанровими означеннями ("фантастична драма" – "Осінь казка", "драма-феєрія" – "Лісова пісня") виявляють певну синтезуючу властивість різних структур ідейно-образного світовідчуття. А опосередковано до цього естетичного комплексу можна віднести більшість драматичних поем письменниці. Античні, біблійні, старовірські, загалом віддалені від національної основи теми її драматургії, – це й є символічна образність, яка наче прикривала той час і простір, у якому жила й творила Леся Українка.

Символістську форму п'єси (яка, незважаючи на символічно-романтичне сприйняття й відтворення життя, все ж не мала б бути позбавленою реалізму) вона вважала прийнятною для соціального типу драми. Звідси символізм у такій формі, як його розуміє й використовує Леся Українка, – це не Метерлінкове "мистецтво для мистецтва", а лише сприятливий художній засіб для ще більшого вираження реального задуму. Символістський тип художнього мислення